

วิเคราะห์ความเชื่อเรื่องบุญ-บาปในพระพุทธศาสนาที่มีต่อวิถีชีวิต
ชาวพุทธในเทศบาลเมืองเพี้ย อำเภอกุดจับ จังหวัดอุดรธานี
**An Analytical Study of the Belief of Merit-De Merit in Buddhism
towards the Way of Buddhist Life in Mueangpia Sub-district
Municipality Kutchap District, Udonthani Province**

พระมหาภุชณะ วรธมโม,
สมเดช นามเกตุ และ บุญส่ง ลินธุ์นอก
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาหนองคาย
**Phramaha Krisana Woradhammo,
Somdet Namketand and Boonsong Sinthunok**
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Nong khai Campus, Thailand
Corresponding Author, E-mail: jack_nitikorn_wichuma2517@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาความเชื่อเรื่องบุญ-บาป ในพระพุทธศาสนา 2) ศึกษาความเชื่อเรื่องบุญ-บาปของชาวพุทธในเทศบาลเมืองเพี้ย 3) ความเชื่อเรื่องบุญ-บาปในพระพุทธศาสนาที่มีต่อวิถีชีวิตชาวพุทธในเทศบาลเมืองเพี้ย เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก กำหนดผู้ให้ข้อมูลหลักจำนวน 25 รูป/คน โดยการลงพื้นที่เก็บข้อมูลสัมภาษณ์เชิงลึก วิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการพรรณนา

ผลการวิจัย พบว่า ความเชื่อเรื่องบุญ-บาป ในพระพุทธศาสนา บุญคือ ความดี รวมไปถึงความประพฤติอันเป็นที่ชอบด้วย กาย วาจา และใจ บาป คือความชั่ว เป็นกรรมยังบุคคลให้ถึงซึ่งทุกข์ ให้ผลแตกต่างกันตามประเภทของบาปกรรมที่หนักเบา

สภาพความเชื่อเรื่องบุญ-บาปของชาวพุทธในเทศบาลเมืองเพี้ย พบว่า 1) เชื่อในเรื่องบุญ-บาป บุญคือ การทำความดี ส่วนบาปคือ การทำความชั่ว 2) เชื่อเรื่องสวรรค์นรก ทำความดีตายไปย่อมเกิดในสวรรค์ ทำความชั่วจะต้องถูกลงโทษในนรก 3) เชื่อกฎแห่งกรรมในศรัทธา 4) เชื่อในหลักพุทธธรรม ทำดี ละเว้นชั่ว

วิเคราะห์ความเชื่อเรื่องบุญ-บาปในพระพุทธศาสนาที่มีต่อวิถีชีวิตชาวพุทธในเทศบาลเมืองเพี้ย พบว่า มีผล 4 ด้าน คือ 1) ด้านจิตใจ ยึดมั่นในพระรัตนตรัยเป็นที่พึ่งทางใจ ทำบุญใส่บาตร ทำให้สุขใจ เมื่อทำชั่ว ทำให้ทุกข์ใจ 2) ด้านร่างกาย เติบโตงอกงาม นิ่งสมาธิ ทำให้ร่างกายแข็งแรง ผิวพรรณสดใส รักษาศีล 8 การปฏิบัติธรรมจะก้าวหน้า 3) ด้านปัญญา ฟังเทศน์ สวดมนต์ ไหว้พระ ทำให้ทราบหลักธรรมนำไปปรับใช้ใน

* วันที่รับบทความ: 20 พฤษภาคม 2564; วันแก้ไขบทความ 9 มิถุนายน 2564; วันตอบรับบทความ: 11 มิถุนายน 2564

ชีวิตประจำวันได้ 4) ด้านสังคม บุรณะวัต เก็บขยะ กวาดถนน บริจาคเลือด บริจาคผ้าขาวห่อศพ โลงศพ และ สอดส่องการทำงานของเจ้าหน้าที่รัฐ

คำสำคัญ: ความเชื่อเรื่องบุญ-บาปในพระพุทธศาสนา; ที่มีต่อวิถีชีวิตชาวพุทธ; ในเทศบาลเมืองเพ็ญ

Abstracts

The purposes of this research were; 1) to study the belief of merit-demerit in Buddhism 2) to study the belief in merit-demerit of the Buddhists in Muengpia Municipality and 3) to analyze the belief in kmerit-demerit in Buddhism towards the Buddhists in Muengpia Municipality. It was the qualitative research and the informants were Buddhist monks, officials, state workers and people in Muengpia municipality including 25 subjects by using the depth-interviewing and proposing the research results by descriptive analysis.

The research results were found that the belief in merit-demerit in Buddhism is that a merit means the leaven or expansion, swollen, relief and to be the purification of mind, to be goodness including the physical, verbal and mental behaviors. The merit can be classified into the two great categories, that is, 1) Vattgāminikusala means the wholesome to reach Vivatta, that is, to be the round of rebirth 2) Nibbānagāminikusala or Vivattagāminikusala means the wholesome to reach vivatta, that is, the wholesome going to Nibbana with the ultimate intelligence. One who receives the step of this merit will not be born again.

The demerit means the badness, that is, to cause the troublesome and to lead people to way of suffering in accordance with the Buddhist teaching. It can be classified into two categories, that is, 1) Pāpadhamma is the bad side of Dhamma or evil, inferior, mean, dirty, and sentimentality having in the human nature who associate with passion, that is, ignorance, desire, attachment, greed, hatred etc. 2) Pāpakamma is that thing results from the performance with unwholesome volition of people who have the basis from the mentality covered by Pāpadhamma that is, the inside defilements that lead to commit that evil kamma by depending on the three sense-doors, namely, the physical door, verbal door and mental door that result in the different results in accordance with the weight or light kamma.

The situation of the belief in merit-demerit in Buddhism towards the Buddhists in the Muengpia Municipality was found that For the belief in merit-demerit, merit is the goodness of physical, verbal and mental behaviors while demerit is the evil leading to the way of ruin 2) the belief in the heaven and the hell is that one who commits evil will go to the hell after his death 3) For the belief of the law of Kamma is that the beliefs in the four faiths, that is, to believe in the law of Kamma, the results of Kamma, Kamma belonging to all sentient beings and the Buddha 4) to believe in the principle of Dhamma, to do good and to avoid an evil.

The analysis of the belief in merit-demerit in Buddhism towards the Buddhists' life in Muengpia Municipality was found that the four aspects of results are; 1) for aspect of mentality, to hold the Triple Gem as the mental refuge, to observe the precepts, to practice meditation, to make the mind calm, joyfulness, to make merit by giving alms, it will make the spiritual happiness when one commits an evil, he will have suffering 2) For the physical aspect, to walk up and down will make the body strong, to practice meditation will make the face bright and to observe the eight precepts and practice Dhamma will make more progress 3) for the intellectual aspect, to listen to Dhamma, to recite mantra and to understand the Buddha's teaching and to apply that Dhamma for daily life and 4) for the social aspect, to remove the

temple, to get rid of trashes, to clean the roads, to donate the blood, to assist the poor children, to donate the white clothes for corpses, coffins and to take care of the state personnel, it will make the community strong and harmonious

Keywords: Belief; Merit-Demerit; Buddhism

บทนำ

สังคมไทยถือว่าเป็นสังคมของชาวพุทธ เนื่องจากประชาชนส่วนใหญ่นับถือพระพุทธศาสนา วัฒนธรรมประเพณีต่าง ๆ ของไทย ส่วนมากจึงได้รับอิทธิพลมาจากพระพุทธศาสนา ตามทัศนคติของคนในสังคมจะมองผู้ประพฤติปฏิบัติตามหลักคำสอนของพระพุทธศาสนาว่าเป็นคนดี เป็นผู้ที่ควรได้รับการยกย่องยอมรับจากสังคม ตรงกันข้ามหากคนผู้ใดเป็นผู้ไม่ประพฤติปฏิบัติตามหลักคำสอนของพระพุทธศาสนาแล้วก็จะถูกมองว่าเป็นคนไม่ดี สังคมไทยในอดีตจึงเป็นสังคมชาวพุทธที่แท้จริง คนในสังคมเป็นผู้มีจิตใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ มีความซื่อสัตย์สุจริต รักความสงบ มีความเมตตากรุณา ยิ้มแย้มแจ่มใส ทำบุญ ทำทาน อุปลัมภ์บำรุงพระพุทธศาสนา โดยถวายปัจจัย 4 แก่พระสงฆ์ เพื่อให้พระสงฆ์ได้ศึกษาเล่าเรียน ปฏิบัติธรรม แล้วนำหลักธรรมมาเผยแผ่ อบรม สั่งสอน แก่พุทธศาสนิกชน โดยเฉพาะคำสอนพระพุทธศาสนาเรื่อง บุญ บาป ได้ปรากฏในครั้งพุทธกาล เมื่อพระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ตรัสรู้แล้ว 9 เดือน และได้ตรัสโอวาทปาฏิโมกข์ (ที.ม. (ไทย) 10/90/50) แก่พระสงฆ์สาวกที่ประชุมพร้อมเพรียงกันในวันเพ็ญขึ้น 15 ค่ำ เดือน 3 หรือที่เรียกว่าวันมาฆบูชา สรุปหลักการที่สำคัญ 3 ประการ คือ (1) สัพพปาปสส อกรรม (การไม่ทำความชั่วทั้งปวง) หมายถึง ทรงห้ามมิให้ทำความชั่ว เหตุชั่วหรืออกุศลกรรมทั้งปวง ไม่ว่าจะกระทำทางกาย ทางวาจา และทางใจ เนื่องจากกรรมหรือเหตุทั้งหลาย เมื่อทำแล้วมีผลตอบสนอง เมื่อทุกคนยังเวียนว่ายตายเกิดและยังมีชีวิตอยู่ จึงไม่ควรกระทำเหตุชั่ว หรือกรรมชั่ว (2) กุสลสสุปสมปทา (การบำเพ็ญแต่ความดี) หมายถึง ทรงแนะนำให้ทำกุศลกรรมหรือเหตุดี เพราะยังเวียนว่ายตายเกิดอยู่จึงทำกรรมดีเพื่อให้ผลดีตอบสนอง (3) สจิตตปริโยทปนัง (การทำจิตของตนให้ผ่องใส สะอาด บริสุทธิ์) หมายถึง ทรงแนะนำให้ทำกุศลกรรมหรือเหตุอันดียิ่ง เพื่อให้จิตมีความสุขความสงบจากกิเลส หลักคำสอนของพระพุทธองค์ทั้ง 3 ประการนี้ สรุปเป็น ศิล สมาธิ ปัญญา เป็นข้อปฏิบัติที่เป็นหลักสำหรับศึกษา ฝึกหัดอบรมกาย วาจา จิตใจและปัญญา ให้ยิ่งขึ้นไปจนบรรลุจุดหมายสูงสุด คือ พระนิพพาน (องคก. (ไทย) 22/101/623)

สังคมไทยในปัจจุบันชาวพุทธส่วนใหญ่ขาดความรู้ความเข้าใจ ในหลักคำสอนเกี่ยวกับ ศิล สมาธิ ปัญญา เนื่องจากความชั่ว ทัศนคติ ค่านิยมที่เปลี่ยนไปอย่างรวดเร็วภายใต้การเปลี่ยนแปลงของโลกยุคโลกาภิวัตน์ ยุคข้อมูลข่าวสารไร้พรมแดน เพราะจากข้อเท็จจริงที่ปรากฏเป็นข่าวสารทางสื่อต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นการฆ่า การข่มขืนกระทำชำเรา การปล้น การชิงทรัพย์ การลักทรัพย์ การวิ่งราวทรัพย์ การฉ้อโกง รวมถึงตลอดถึงยาเสพติดให้โทษ เป็นต้น ปัญหาเหล่านี้มักจะมี ความรุนแรงและเกิดขึ้นหลายครั้ง ดูเหมือนว่าผู้กระทำความผิดนั้นจะเป็นผู้ไร้ศีลธรรม ไม่รู้จักบาป บุญ คุณโทษ ทั้งที่บุคคลดังกล่าวเป็นผู้ที่ได้ชื่อว่าเป็นชาวพุทธ แต่

การแสดงออกจากการกระทำนั้นตรงกันข้ามกับวิถีชีวิตของชาวพุทธ ที่เป็นเช่นนี้เป็นเพราะพวกเขาเหล่านั้นได้ละเลยหลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนาที่ตนเองนับถือด้วยความประมาท พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต) ได้กล่าวถึงการนับถือพระพุทธศาสนาของคนไทยว่า มีลักษณะเป็นไปอย่างประมาท เพราะพระพุทธศาสนาไม่ได้บังคับให้เชื่อการนับถือพระพุทธศาสนาเป็นไปอย่างเสรี มีการนับถือลัทธิหรือความเชื่ออื่น ๆ ไปพร้อมกัน ประกอบกับสังคมไทยมีสภาพแวดล้อมที่เป็นอยู่ดีมีความสุขท่ามกลางความอุดมสมบูรณ์ จึงขาดการดิ้นรน ขวนขวาย การนับถือพระพุทธศาสนาจึงมีลักษณะผิวเผิน อาจอยู่ห่างไกลจากความจริง ทั้งที่พระพุทธเจ้าได้สั่งสอนไว้อย่างมากมาย เพื่อให้ผู้ปฏิบัติหลุดพ้นจากความชั่วมาสู่ความดี (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), 2542 : 48)

เทศบาลเมืองเพ็ญ อำเภอกุดจับ จังหวัดอุดรธานี มีสภาพปัญหาอาชญากรรม การข่มขืนกระทำชำเรา การชิงทรัพย์ การลักทรัพย์ การวิ่งราวทรัพย์ การฉ้อโกง การฆ่า และปัญหายาเสพติดให้โทษอยู่จำนวนมาก หลักคำสอนของพระพุทธองค์ความเชื่อเรื่องบุญ-บาปในพระพุทธศาสนา จึงมีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตชาวพุทธในเทศบาลเมืองเพ็ญ ในการนำหลักคำสอนของพระพุทธองค์ไปประพฤติปฏิบัติในการทำความดี ละเว้นการทำชั่ว เพื่อให้ปัญหาอาชญากรรมในชุมชนเทศบาลเมืองเพ็ญ มีจำนวนลดลงหรือไม่ให้เกิดปัญหาอาชญากรรมดังกล่าว ซึ่งความเชื่อในเรื่องบุญ-บาปนั้นจะทำให้ชุมชนมีศีลธรรมและเป็นสังคมที่สงบสุขในที่สุด

วัตถุประสงค์การวิจัย

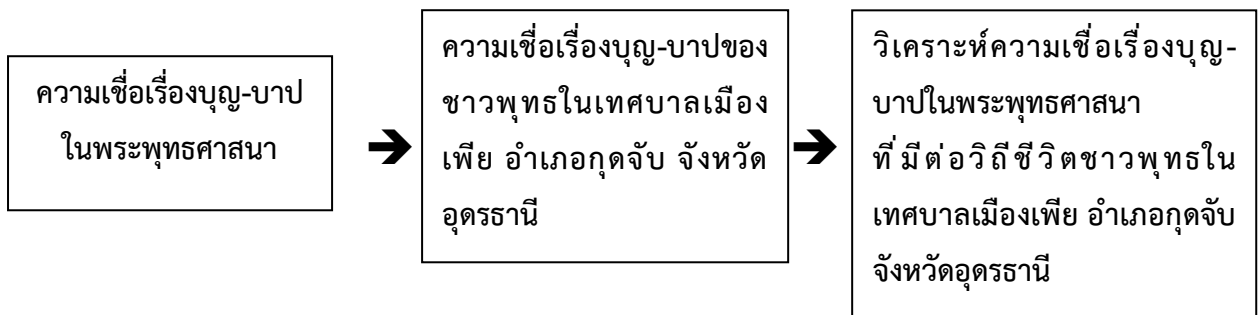
1. เพื่อศึกษาความเชื่อเรื่องบุญ-บาป ในพระพุทธศาสนา
2. เพื่อศึกษาสภาพความเชื่อเรื่องบุญ-บาปของชาวพุทธในเทศบาลเมืองเพ็ญ อำเภอกุดจับ จังหวัดอุดรธานี
3. เพื่อศึกษาวิเคราะห์ความเชื่อเรื่องบุญ-บาปในพระพุทธศาสนาที่มีต่อวิถีชีวิตชาวพุทธในเทศบาลเมืองเพ็ญ อำเภอกุดจับ จังหวัดอุดรธานี

ระเบียบวิธีวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) ได้กำหนดวิธีวิจัยไว้ ดังนี้ 1) การศึกษาในเชิงเอกสาร (Documentary Study) ทำการศึกษาและรวบรวมข้อมูลในเชิงเอกสาร โดยศึกษาจากแหล่งข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Source) ได้แก่ คัมภีร์พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. 2539 และศึกษาข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Source) จากหนังสือ ตำรา เอกสาร บทความทางวิชาการ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 2) ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กลุ่มเป้าหมาย โดยกำหนดผู้ให้ข้อมูลหลักที่สามารถให้ข้อมูลได้ในเทศบาลเมืองเพ็ญ อำเภอกุดจับ จังหวัดอุดรธานี

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา ผู้วิจัยได้ศึกษาความเชื่อเรื่องบุญ-บาป ในพระพุทธศาสนา สภาพความเชื่อเรื่องบุญ-บาปของชาวพุทธในเทศบาลเมืองเพ็ญ อำเภอกุดจับ จังหวัดอุดรธานี วิเคราะห์ความเชื่อเรื่องบุญ-บาปในพระพุทธศาสนาที่มีต่อวิถีชีวิตชาวพุทธในเทศบาลเมืองเพ็ญ อำเภอกุดจับ จังหวัดอุดรธานี
3. ขอบเขตด้านพื้นที่ ผู้วิจัยใช้พื้นที่ในเทศบาลเมืองเพ็ญ อำเภอกุดจับ จังหวัดอุดรธานี
4. ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้แก่ พระสงฆ์ข้าราชการ/พนักงานเจ้าหน้าที่ของรัฐ และประชาชนในเทศบาลเมืองเพ็ญ จำนวน 25 รูป/คน

กรอบแนวคิดในการวิจัย

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

1. ความเชื่อเรื่องบุญ-บาป ในพระพุทธศาสนา จากการศึกษาค้นคว้า ความเชื่อทั่วไป และ ความเชื่อและศรัทธาในพระพุทธศาสนาเถรวาท พบว่า “ความเชื่อ” หมายถึง การยอมรับต่าง ๆ ว่าเป็นจริง มีอยู่จริง และมีอำนาจที่จะบันดาลให้เกิดผลดีหรือผลร้ายต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ ถึงแม้ว่าสิ่งนั้นจะไม่สามารถพิสูจน์ได้ว่าเป็นความจริงด้วยเหตุผล แต่เป็นที่ยอมรับกันในกลุ่มชนหรือสังคม ความเชื่อเป็นสิ่งที่อยู่คู่กับมนุษย์มาตั้งแต่ยุคโบราณ ตอนที่ยังไม่มีความรู้ทางด้านวิทยาศาสตร์ ไม่มีการพิสูจน์ถึงความจริงของเรื่องนั้น ๆ และการยอมรับว่าสิ่งใดสิ่งหนึ่งเป็นความจริงหรือเป็นสิ่งที่เราไว้วางใจ ความจริงหรือความไว้วางใจที่เป็นรูปของความเชื่อนั้น ไม่จำเป็นว่าจะต้องเป็นความจริงที่ตรงตามหลักเหตุผลหรือหลักวิทยาศาสตร์ใด ๆ (กลุ่มวิทยาลัยครูภาคใต้, 2526 : 47)

ความเชื่อและศรัทธาในพระพุทธศาสนาเถรวาท “ศรัทธา” คำไทย มีรากศัพท์มาจากภาษาสันสกฤตว่า “ศฺรฺทฺธา” เป็นศัพท์สมาสระหว่าง คำว่า “ศฺรฺทฺ” กับ “ธา” ศัพท์ “ศฺรฺทฺ” เป็นนิบาต แปลว่า อย่างจริงใจ ส่วน “ธา” แปลว่า ทรงไว้เมื่อแปลตามพยัญชนะ จึงแปลว่า ทรงไว้อย่างจริงใจ อนึ่ง “ศฺรฺทฺธา” ในภาษาสันสกฤตนี้ ได้รับการแปลงมาจากศัพท์ “สทฺธา” ในภาษาบาลี (หลวงเทพคุณานุกิจ, 2518 : 91)

หมายความว่า ความเชื่อ ได้แก่ ความมั่นใจในประโยชน์ที่ตนเองกระทำอยู่ เมื่อกระทำอะไรก็ตาม ต้องมีศรัทธา เป็นปัจจัยสำคัญ แต่การมีศรัทธาจะต้องมีปัญญากำกับด้วย จึงจะเป็นศรัทธาที่ถูกต้อง มิฉะนั้นแล้ว ศรัทธาก็จะเป็นความเชื่อที่ผิด ซึ่งอาจนำไปสู่เป้าหมายที่ผิด

บุญกิริยาวัตถุ ที่ตั้งแห่งการทำบุญ เรื่องที่จัดเป็นการทำความดี หลักการทำความดี ทางทำความดี หมายถึง เหตุให้เกิดบุญ วิธีการทำบุญ วิธีที่เมื่อทำแล้วได้ชื่อว่าทำบุญและจะได้รับผลเป็นความสุข โดยย่อมี 3 ประการ คือ 1. ทานมัย บุญกิริยาวัตถุ คือ ทำบุญด้วยการให้ปันสิ่งของ 2. ศีลมัย บุญกิริยาวัตถุ คือ ทำบุญด้วยการรักษาศีล หรือประพฤติดีมีระเบียบวินัย 3. ภาวนามัย บุญกิริยาวัตถุ คือ ทำบุญด้วยการเจริญภาวนา คือ อบรมจิตใจ (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2554 : 56)

ดังนั้น บุญมีมากมายหลายประเภท บุญเหล่านั้นหากจัดเป็นประเภทใหญ่ ๆ ก็มี 2 ประเภท คือ (1) วิภวคามินีกุศล บุญที่เป็นไปในวิภว การให้ทานแม้จะทำมากมายเพียงไร ศีลแม้จะรักษาเพียงไร สมาธิแม้เจริญเพียงไรก็จะเป็นไปเพื่อมนุษย์สมบัติ สวรรค์สมบัติ และพรหมสมบัติเท่านั้น ถึงแม้มีความสุขมากมายเพียงไร แต่ก็ยังต้องเวียนว่ายตายเกิดในวิภว (2) นิพพานคามินีกุศล หรือ วิภวคามินีกุศล บุญกุศลที่ให้ถึงวิภว คือ พระนิพพาน (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2564 : ออนไลน์) บุญที่เป็นไปเพื่อนิพพานด้วยโลกุตตรปัญญา ผู้ที่ได้รับอานิสงส์บุญระดับนี้แล้ว ย่อมสิ้นกิเลสไม่ต้องเวียนว่ายตายเกิด จึงไม่มีทุกข์อีกต่อไป บุญระดับนี้ จึงเป็นยอดบุญเหนือกว่าบุญทั้งหลาย

บาปในพระพุทธศาสนา ความหมายของ “บาป” ในทางพระพุทธศาสนานั้นมีความหมายกว้างตามที่ปรากฏในพระไตรปิฎก หมายถึง “ความชั่ว” บาป หมายถึง ความชั่ว การทำอันตราย การทำให้เดือดร้อน เป็นกรรมยังบุคคลให้ถึงซึ่งทุกข์ เป็นธรรมที่จะนำผู้กระทำความผิดนั้นไปสู่ทางแห่งความเสื่อม ตามนัยคำสอนของพระพุทธศาสนา จึงมีความหมายแยกได้เป็น 2 ประการ ดังนี้ คือ 1. บาปธรรม คือ สภาวะธรรมฝ่ายไม่ดีหรือฝ่ายชั่ว เลว ทรมาน ลามก เศร้าหมองที่มีอยู่แล้วในธรรมชาติจิตมนุษย์ที่กิเลส ได้แก่ อวิชชา ตัณหา อุปทาน โลภะ โทสะ เป็นต้น 2. บาปกรรม คือ สิ่งที่เกิดขึ้นจากการกระทำที่ประกอบด้วยอกุศลเจตนาของบุคคล ซึ่งมีพื้นฐานมาจากจิตที่ถูกบาปกรรม คือ กิเลสครอบงำอยู่ภายใน (ขุ.ม. (ไทย) 29/5/17-18) เป็นเหตุชักนำให้กระทำความผิดนั้นโดยอาศัยทางไตรทวาร คือ กายทวาร วจิทวาร และมโนทวาร อันเป็นไปในจิตของมนุษย์ปุถุชนที่เรียกว่า ทุจริต และอกุศลกรรม เป็นต้น เพราะบาปนำความเดือดร้อน ความทุกข์ ความโศกเศร้า ลำบากให้แก่ผู้ทำบาป ซึ่งให้ผลแตกต่างกันตามประเภทของบาปกรรมที่หนักเบา บาปกรรมที่หนักให้ผลรุนแรง บาปกรรมที่เบาให้ผลไม่รุนแรง ซึ่งแสดงให้เห็นเป็นรูปธรรมได้ก็คือ เกิดเป็นมนุษย์ก็เป็นคนไม่สมประกอบ บางคนตาบอด บางคนก็ขาขาด บางคนก็ หูหนวก ปัญญาอ่อน หรือได้รับทุกข์บ่อย ๆ ตามความหนักเบาที่บาปกรรมได้ทำลงไป ดังนั้น ความเชื่อเรื่องบุญ-บาป ในพระพุทธศาสนา บุญคือ ความดี รวมไปถึงความประพฤติอันเป็นสิ่งที่ดีชอบด้วย กาย วาจา และใจ บาป คือความชั่ว เป็นกรรมยังบุคคลให้ถึงซึ่งทุกข์ ให้ผลแตกต่างกันตามประเภทของบาปกรรมที่หนักเบา

2. สภาพความเชื่อเรื่องบุญ-บาปของชาวพุทธในเทศบาลเมืองเพ็ญ อำเภอกุดจับ จังหวัดอุดรธานี

2.1 ความเชื่อในเรื่องบุญ-บาป ในพระพุทธศาสนา

- ชาวพุทธ มีความเชื่อเรื่องบุญและบาป การทำบุญหรือการปฏิบัติตามหลักกุศลกรรมบถ 10 ประการนั้น ได้แก่ 1. ความประพฤติดีทางกาย 3 อย่าง คือ เว้นจากการฆ่าสัตว์ เว้นจากการลักทรัพย์ เว้นจากการประพฤติผิดในกาม 2. ความประพฤติดีทางวาจา 4 อย่าง คือ เว้นจากการพูดเท็จ เว้นจากการพูดส่อเสียด เว้นจากการพูดหยาบ และเว้นจากการพูดเพ้อเจ้อ 3. ความประพฤติดีทางใจ 3 อย่าง คือ ไม่โลภอยากได้ของเขาไม่พยาบาท ปองร้ายเขา เห็นชอบตามคลองธรรม จะทำให้ผู้ปฏิบัติมีการดำเนินชีวิตประจำวัน เป็นไปด้วยความราบรื่นประสบความสำเร็จในชีวิต มีความเป็นอยู่สุขสบาย ได้รับการยกย่องสรรเสริญจากผู้คนในสังคม ดังพุทธพจน์ของพระพุทธเจ้า หากบุคคลทำบาปไป ก็ไม่ควรทำบาปนั้นซ้ำอีก ไม่ควรทำความพอใจในบาปนั้น เพราะการสั่งสมบาปนำทุกข์มาให้ และหากบุคคลทำบุญ ก็ควรทำบุญนั้นบ่อย ๆ ควรทำความพอใจในบุญนั้น เพราะการสั่งสมบุญนำสุขมาให้ (สัมภาษณ์ พระครูสุวรรณภิรม กวิสโร (ปานนอก), 24 มกราคม 2564)

- ชาวพุทธมีความเชื่อในเรื่องบุญ-บาป ตามคำสอนของพระพุทธองค์ บุญคือ การทำความดี ในการให้ทาน รักษาศีล และปฏิบัติธรรมภาวนา เมื่อได้ทำบุญแล้ว เช่น ใส่บาตร สวดมนต์ ไหว้พระ และภาวนาเป็นประจำ จะทำให้เรามีความสุขกายสุขใจ หน้าตาผิวพรรณผ่องใส มีความเจริญทั้งทางโลกและทางธรรม บุญคือ ความดี ความประพฤติชอบทางกาย วาจา และใจ การสั่งสมบุญย่อมนำสุขมาให้ ส่วนบาป คือ อกุศลหรือความชั่ว การทำความชั่วจะทำให้เราเศร้าหมองทั้งกายและใจ เป็นความชั่วที่นำไปสู่หนทางแห่งความเสื่อม (สัมภาษณ์ วิสิฐศักดิ์ พิจิตรศิริ, 27 มกราคม 2564)

2.2 ความเชื่อเรื่องสวรรค์ นรก ในพระพุทธศาสนา

- พระสงฆ์กล่าวว่า หลายคนอาจสงสัยว่านรกและสวรรค์มีอยู่จริงหรือไม่ เพราะมีการกล่าวถึงเรื่องนรกสวรรค์เสมอ และมี ภาพวาดฝาผนังของวัด จะมีเรื่องราวเกี่ยวกับนรกและสวรรค์ปรากฏอยู่ ในอรธกภาพพระสุตตันตปิฎก กล่าวว่า แม้พระเจ้าปเสนทิโกศล ผู้มากไปด้วยศรัทธาในพระพุทธศาสนา ทรงเข้าเฝ้าพระพุทธเจ้าเป็นประจำ พระองค์ยังทรงมีข้อสงสัยว่า เทวดามีจริงหรือไม่ เมื่อได้รับพระดำรัสยืนยันจากพระพุทธเจ้าว่า เทวดามีจริง เมื่อเทวดามีความทุกข์ จึงจะมาจากสวรรค์เข้าเฝ้าพระพุทธองค์หรือพระมหาเถระผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อขอคำปรึกษาพระเจ้าปเสนทิโกศลจึงทรงเชื่ออย่างสนิทใจ แม้จะทำบุญถวายทานนอกพระพุทธศาสนาก็สามารถไปเกิดเป็นเทวดาในสวรรค์ได้ แต่สมบัติพิเศษที่จะได้รับมีไม่มากเท่าผู้ที่ทำบุญในพระพุทธศาสนา สวรรค์จึงเป็นสถานที่เกิดใหม่ของสัตว์ผู้ทำบุญทุกจำพวก นรก คือ แดนหรือภูมิที่เชื่อกันว่าผู้ทำบาปจะต้องไปเกิดและถูกลงโทษโดยปริยาย เป็นแดนที่มีแต่ความทุกข์ทรมาน (สัมภาษณ์ เจ้าอธิการทองปาน ปณญาวโร (สนองฝัน), 24 มกราคม 2564)

- ชาวพุทธมีความเชื่อว่า นรกคือ แดนหรือภูมิที่ส่วยทุกข์ของคนที่ทำบาปตายไปแล้ว เป็นแดนแห่งความทุกข์ ส่วนสวรรค์เป็นแดนแห่งความสุข ทำดีตายไปแล้วย่อมเกิดในสวรรค์ สวรรค์ เป็นสถานที่ที่คน

ทำความดีไว้ต้องไปเกิดหลังจากตายแล้ว และมนุษย์ผู้มีกิเลสยังคงต้องเวียนว่ายตายเกิดในวัฏสังสาร ทำดีตายไปย่อมเกิดในสวรรค์ ทำชั่วเมื่อตายไปย่อมตกนรก (สัมภาษณ์ วาริ ชนะมาร, 27 มกราคม 2564)

2.3 ความเชื่อกฎแห่งกรรม (ผู้ที่ทำดี ย่อมได้รับผลดี ผู้ที่ทำชั่ว ย่อมได้รับผลชั่ว)

- พระสงฆ์ หากประชาชนมีศรัทธา 4 ความเชื่อที่ประกอบด้วยเหตุผล 4 อย่าง คือ 1) กัมมสัทธา เชื่อกรรม เชื่อกฎแห่งกรรม เชื่อว่ากรรมมีอยู่จริง คือ เชื่อว่าเมื่อทำอะไรโดยมีเจตนา คือ จงใจทำทั้งรู้ ย่อมเป็นกรรม 2) วิปากสัทธา เชื่อวิบาก เชื่อผลของกรรม คือ เชื่อว่ากรรมที่ทำแล้วต้องมีผล และผลต้องมีเหตุ 3) กัมมัสสกตาสัทธา เชื่อความที่สัตว์มีกรรมเป็นของของตน เชื่อว่าแต่ละคนเป็นเจ้าของกรรม จะต้องรับผิดชอบเสวยวิบากเป็นไปตามกรรมของตน 4) ตลาคตโพธิสัทธา มั่นใจในองค์พระตลาคตว่า ทรงเป็นพระสัมมาสัมพุทธะ ก็จะเข้าใจในเรื่องกฎแห่งกรรมได้ดี ซึ่งความเชื่อในพระพุทธศาสนา เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า “ศรัทธา” ศรัทธาในพระพุทธศาสนาเป็นความเชื่อที่มีปัญญารองรับ และเป็นทางนำไปสู่ปัญญาได้ ศรัทธาจึงเป็นเพียงขั้นหนึ่งในขบวนการพัฒนาปัญญา (สัมภาษณ์ พระอธิการมณฑิร เตชโร (วรรณ), 24 มกราคม 2564)

- ขรราวาส มีความเชื่อในหลักของพระพุทธศาสนา มีความเชื่อในศรัทธา 4 ความเชื่อที่ประกอบด้วยเหตุผล 4 อย่าง เชื่อเรื่องกฎแห่งกรรม เชื่อผลของกรรม ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว ย่อมได้รับผลตามที่เรากะทำนั้น เชื่อความที่สัตว์มีกรรมเป็นของของตน เชื่อในองค์พระพุทเจ้า หากเรารักษาศีล 5 หรือตามกุศลกรรมบถ 10 อันเป็นทางแห่งความดี ทางกาย ทางวาจา และทางใจ ย่อมทำให้ชีวิตเรามีความสุขกายสุขใจ ส่วนการทำชั่วจะทำให้จิตใจเราเศร้าหมอง (สัมภาษณ์ บัวผัน ชุมแวงวาปี, 27 มกราคม 2564)

2.4 หลักพุทธธรรมทางพระพุทธศาสนา ทำให้ชีวิตของชาวพุทธเทศบาลเมืองเพ็ญอยู่เย็นเป็นสุข

- พระสงฆ์ หากชาวชุมชนเทศบาลเมืองเพ็ญ ได้นำหลักพุทธธรรมทางพระพุทธศาสนา ไปประพฤติปฏิบัติจะทำให้ชีวิตอยู่เย็นเป็นสุข เช่น เรื่องกุศลกรรมบถ 10 เป็นทางแห่งกุศลกรรม ทางแห่งความดี กรรมดีอันเป็นทางนำไปสู่ความเจริญหรือสุคติ มี 10 อย่าง คือ กายกรรม 3 ได้แก่ เว้นขาดจากการฆ่าสัตว์ เว้นขาดจากการลักทรัพย์ และเว้นขาดจากการประพฤติดินในกาม วจีกรรม 4 ได้แก่ เว้นขาดจากการพูดเท็จ เว้นขาดจากคำส่อเสียด เว้นขาดจากคำหยาบ เว้นขาดจากคำเพ้อเจ้อ มโนกรรม 3 ได้แก่ ไม่โลภอยากได้ของเขา ไม่คิดร้ายเบียดเบียนเขา และเห็นชอบตามคลองธรรม องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้านั้น ทรงยกย่องมนุษย์ที่ได้รับการพัฒนาฝึกฝนว่าเป็นผู้ที่ประเสริฐ เป็นสัตว์มีศักยภาพที่สามารถพัฒนาได้มากกว่าสัตว์ทั้งหลาย โดยอาศัยการฝึกพัฒนาตนไปตามลำดับ จากปุถุชนเป็นกัลยาณชน และเป็นอริยชนโดยที่สุด การไม่ทำบาปทั้งปวง การทำกุศลให้ถึงพร้อม การทำจิตใจของตนให้ผ่องใส ซึ่งเป็นหลักหรือคำสอนของพระพุทธเจ้า หากชุมชนนำไปปฏิบัติ จะทำให้อยู่เย็นเป็นสุข (พระครูสุวรรณภิรม กวิสโร (ปานนอก), 24 มกราคม 2564)

- ขรราวาส ยึดตามหลักธรรมคำสอนของพระพุทธองค์เป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ และดำเนินชีวิตตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ย่อมทำให้มีความสุขทางกายใจ บางคนก็รักษาศีล 5 อยู่เสมอ สวดมนต์

ไหว้พระก่อนนอน ทำความดี ละเว้นความชั่ว ไม่ทำบาป ฆ่าสัตว์ตัดชีวิตหรือลักขโมยของผู้อื่น คิดร้ายต่อผู้อื่น จะทำให้จิตใจเราเศร้าหมอง เป็นทุกข์ (อดิศร เพียรภรณ์, 8 กุมภาพันธ์ 2564)

3. วิเคราะห์ความเชื่อเรื่องบุญ-บาปในพระพุทธศาสนาที่มีต่อวิถีชีวิตชาวพุทธในเทศบาลเมืองเพ็ญ อำเภอกุดจับ จังหวัดอุดรธานี

1) ชาวพุทธในเทศบาลเมืองเพ็ญ จะทำบุญตักบาตรเป็นประจำโดยเฉพาะในวันพระ จะทำบุญตักบาตรเป็นจำนวนมาก เพราะเชื่อว่าเป็นการสั่งสมบุญ ผลบุญจะติดตามตนไปหลังจากที่ตายไปแล้ว (อุดมพร ชัยชนะ, 8 กุมภาพันธ์ 2564)

2) ชาวพุทธในเทศบาลเมืองเพ็ญ ยึดมั่นในพระรัตนตรัยเป็นที่พึ่ง เชื่อฟังบิดา มารดา รักษาศีล 5 และปฏิบัติธรรมอย่างสม่ำเสมอ ในช่วงเข้าพรรษา ชาวบ้านจะมารักษาศีล และปฏิบัติธรรมมากขึ้น (สามา ยานีพันธ์, 9 กุมภาพันธ์ 2564)

3) ในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา เช่น วันวิสาขบูชา ชาวพุทธในเทศบาลเมืองเพ็ญ ต่างพากันมาเวียนเทียน ทำบุญบูรณะซ่อมแซมวัดวาอาราม และบริจาคทาน (วัชร เกษสว่าง, 27 มกราคม 2564)

4) ชาวพุทธในเทศบาลเมืองเพ็ญ ช่วยกันปราบปรามการทุจริต เพื่อนำพาสันติสุขสู่ชุมชน ทำให้มีผลต่อวิถีชีวิตใน 4 ด้าน คือ (1) ด้านจิตใจ ยึดมั่นในพระรัตนตรัยเป็นที่พึ่งทางใจ เชื่อฟังบิดา มารดา เป็นความกตัญญูต่อบิดา มารดา รักษาศีล นั่งสมาธิ จะทำให้จิตใจสงบ มีความอึดเอิบใจ และทำบุญใส่บาตร ทำให้มีความสุขใจ ส่วนบาปเป็นความชั่ว เมื่อทำความชั่ว มีผลทำให้ทุกข์ใจ (บัวผัน ชุมแสงวาปี, 27 มกราคม 2564) (2) ด้านร่างกาย การเดินจงกรม จะทำให้ร่างกายแข็งแรง นั่งสมาธิ เหมือนการฟอกโลหิตเสียในร่างกาย จะทำให้ผิวพรรณหน้าตาสดใส รักษาศีล 8 การปฏิบัติธรรมจะก้าวหน้ายิ่งขึ้น (ภรณ์ธิดา กาญจนแก้ว, 27 มกราคม 2564) (3) ด้านปัญญา การฟังเทศน์ ไหว้พระ สวดมนต์ ทำให้ทราบหลักธรรมคำสอนของพระพุทธองค์ สามารถนำไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้ (สิริวรรณ เพ็งมีศรี, 9 กุมภาพันธ์ 2564) (4) ด้านสังคม ร่วมกันบูรณะซ่อมแซมวัด เก็บขยะ กวาดถนน บริจาคเลือด ช่วยเหลือเด็กยากจน บริจาคผ้าขาวท่อนศพ โลงศพ และช่วยกันสอดส่องการทำงานของเจ้าหน้าที่รัฐ จะทำให้ชุมชนเข้มแข็ง และมีความสามัคคี (สามา ยานีพันธ์, 9 กุมภาพันธ์ 2564)

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัย สามารถอภิปรายผลได้ ดังนี้

1. ความเชื่อเรื่องบุญ-บาป ในพระพุทธศาสนา พบว่า ความเชื่อและศรัทธาในพระพุทธศาสนา เถรวาท คำว่า “ศรัทธา” คำไทย มีรากศัพท์มาจากภาษาสันสกฤตว่า “ศรฺทธา” หมายความว่า ความเชื่อ ได้แก่ ความมั่นใจในประโยชน์ที่ตนเองกระทำอยู่ เมื่อกระทำอะไรก็ตาม ต้องมีศรัทธาเป็นปัจจัยสำคัญ แต่การมีศรัทธาจะต้องมีปัญญากำกับด้วย จึงจะเป็นศรัทธาที่ถูกต้อง มิฉะนั้นแล้ว ศรัทธาก็จะเป็นความเชื่อที่ผิด ซึ่ง

อาจนำไปสู่เป้าหมายที่ผิด บุญนั้นหมายถึง ทำให้ฟู หรือ พองขึ้น บวมขึ้น นูนขึ้น เป็นเครื่องชำระสันดาน เป็นความดี เป็นความสุข รวมไปถึงความประพฤติดันเป็นสิ่งที่ชอบด้วย กาย วาจา และใจ บุญจัดเป็นประเภทใหญ่ ๆ 2 ประเภท คือ 1) วัฏฏคามินีกุศล บุญที่เป็นไปในวัฏฏะ ยังต้องเวียนว่ายตายเกิดในวัฏฏะ 2) นิพพานคามินีกุศล บุญที่เป็นไปเพื่อนิพพาน ด้วยโลกุตตรปัญญา ผู้ที่ได้รับอานิสงส์บุญระดับนี้แล้ว ย่อมสิ้นกิเลสไม่ต้องเวียนว่ายตายเกิด จึงไม่มีทุกข์อีกต่อไป บุญระดับนี้ จึงเป็นยอดบุญเหนือกว่าบุญทั้งหลาย บาป หมายถึง ความชั่ว การทำให้เดือดร้อน เป็นกรรมยังบุคคลให้ถึงซึ่งทุกข์ เป็นธรรมที่จะนำผู้กระทำความนั้นไปสู่ทางแห่งความเสื่อม ตามนัยคำสอนของพระพุทธศาสนา มีความหมายแยกได้เป็น 2 ประการ คือ 1) บาปธรรม คือ สภาวะธรรมฝ่ายไม่ดีหรือฝ่ายชั่ว เลว ทรมาน ลามก เศร้าหมองที่มีอยู่แล้วในธรรมชาติจิตมนุษย์ที่กิเลส ได้แก่ อวิชชา ตัณหา อุปทาน โลภะ โทสะ เป็นต้น 2) บาปกรรม คือ สิ่งที่เกิดขึ้นจากการกระทำที่ประกอบด้วย อกุศลเจตนาของบุคคล ซึ่งมีพื้นฐานมาจากจิตที่ถูกบาปกรรม คือ กิเลสครอบงำอยู่ภายใน เป็นเหตุชักนำให้กระทำบาปกรรมนั้น โดยอาศัยทางไตรทวาร คือ กายทวาร วจีทวาร และมโนทวาร ซึ่งให้ผลแตกต่างกันตามประเภทของบาปกรรมที่หนักเบา ซึ่งสอดคล้องกับ สมคัคคี ชินภา (2555 : 27) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ความเชื่อเรื่องบุญบาปตามแนวทางพระพุทธศาสนาของผู้ต้องขังเรือนจำกลางนครราชสีมา ผลการวิจัยพบว่า 1. ความเชื่อ คือ ความมั่นใจต่อสิ่งนั้น ๆ ว่าเป็นความจริง ซึ่งความเชื่อบางอย่างอาจสืบทอดกันมาเป็นเวลานาน บุญหมายถึง ความดี วิธีทำความดี ความสุข ผลของความดี ความสุข เครื่องชำระสันดาน การพัฒนาขึ้นแห่งคุณภาพของจิต ทางทำความดี กรรมดีอันเป็นทางนำไปสู่ความเจริญหรือสุคติ เครื่องชำระสันดาน ความดี กุศล ความสุข ความประพฤติดชอบทางกาย วาจา และใจ เป็นทางแห่งกุศลกรรมหรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า กุศลกรรมบถ 10 และ บาป หมายถึง กระทำความชั่วการกระทำอันเป็นทางนำไปสู่ทุคติ ความชั่วความร้าย ความสูญเสียคุณภาพอันดีของจิตด้วยอานาจกิเลส กรรมชั่ว กรรมลามก เป็นทางแห่งกรรมที่เป็นอกุศล หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า อกุศลกรรมบถ 10 2. ความเชื่อเรื่องบุญ บาป ตามแนวทางพระพุทธศาสนาของผู้ต้องขังเรือนจำกลางนครราชสีมา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับมาก 3. การเปรียบเทียบความเชื่อเรื่องบุญ บาป ตามแนวทางพระพุทธศาสนาของผู้ต้องขังเรือนจำกลางนครราชสีมา จำแนกตามเพศ ไม่แตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 ทั้งโดยภาพรวม และรายด้านทุกด้าน ส่วนความเชื่อเรื่องบาป ตามแนวทางพระพุทธศาสนาของผู้ต้องขังเรือนจำกลางนครราชสีมา เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านทุกด้าน พบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จำนวน 1 ด้าน คือ ด้านกายกรรม โดยเฉลี่ยเพศชายและหญิงมีความเชื่อเรื่องบุญ บาป ตามแนวทางพระพุทธศาสนาใกล้เคียงกัน 4. การเปรียบเทียบความเชื่อเรื่องบุญ บาป ตามแนวทางพระพุทธศาสนาของผู้ต้องขังเรือนจำกลางนครราชสีมา จำแนกตามอายุไม่แตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 ทั้งโดยภาพรวมและรายด้านทุกด้าน 5. การเปรียบเทียบความเชื่อเรื่องบุญ บาป ตามแนวทางพระพุทธศาสนาของผู้ต้องขังเรือนจำกลางนครราชสีมา จำแนกตามสถานภาพไม่แตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 ทั้งโดยภาพรวมและรายด้านทุกด้าน 6. การเปรียบเทียบความเชื่อเรื่องบุญ บาป ตามแนวทางพระพุทธศาสนาของผู้ต้องขังเรือนจำกลางนครราชสีมา จำแนกตามระดับ

การศึกษา โดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จำนวน 3 ด้าน คือ ด้านกายกรรม ด้านวจีกรรม และด้านมนโอกรรม 7. การเปรียบเทียบความเชื่อเรื่องบุญ บาป ตามแนวทางพระพุทธศาสนาของผู้ต้องขังเรือนจำกลางนครราชสีมา จำแนกตามประเภท โดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และความเชื่อเรื่องบาป เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 จำนวน 1 ด้าน คือ ด้านกายกรรม และด้านมนโอกรรม ส่วนด้านวจีกรรม ไม่แตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05

2. สภาพความเชื่อเรื่องบุญ-บาปของชาวพุทธในเทศบาลเมืองเพ็ญ อำเภอกุดจับ จังหวัดอุดรธานี พบว่า 1) มีความเชื่อในเรื่องบุญ-บาป บุญ คือ ความดี ความประพฤติชอบทางกาย วาจา และใจ ส่วนบาป เป็นความชั่วที่นำไปสู่หนทางแห่งความเสื่อม 2) มีความเชื่อเรื่องสวรรค์นรก เมื่อทำความดีตายไปย่อมเกิดในสวรรค์ ทำความชั่วผู้ทำบาปจะต้องไปเกิดและถูกลงโทษในแดนภูมินรก 3) เชื่อกฎแห่งกรรม ในครัทธา 4 คือ เชื่อเรื่องกฎแห่งกรรม เชื่อผลของกรรม เชื่อสัตว์มีกรรมเป็นของของตน เชื่อมั่นในองค์พระตถาคต 4) เชื่อในหลักพุทธธรรม ทำความดี ละเว้นความชั่ว ซึ่งสอดคล้องกับ พระมหาสมคิด เหลาฉลาด (2542 : 67) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ความเชื่อเรื่องบุญและบาปกับพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายในเขตกรุงเทพมหานคร” ผลการวิจัย พบว่า นักเรียนมีความเชื่อเรื่องบุญและบาปซึ่งประกอบด้วย ความเชื่อเรื่องกรรม ความเชื่อเรื่องผลกรรม ความเชื่อเรื่องสัตว์มีกรรมเป็นของตนเอง และความเชื่อเรื่องนรกสวรรค์ อยู่ในระดับมาก นักเรียนมีพฤติกรรมจริยธรรม ซึ่งประกอบด้วย การให้ทานการปฏิบัติตามหลักเบญจศีลเบญจธรรมการกตัญญูกตเวที และการงดเว้นจากอบายมุข อยู่ในระดับมาก ความสัมพันธ์ระหว่างความเชื่อเรื่องบุญและบาปกับพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของนักเรียน มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ด้านมูลเหตุบังเกิดให้ความเชื่อเรื่องบุญและบาป พบว่า บิดามารดา คือ ผู้สร้างแรงบันดาลใจให้เกิดความเชื่อเรื่องบุญ และบาปที่ถูกเลือกมากที่สุดสูงถึงร้อยละ 74.30 รองลงมา คือ ตัวเองร้อยละ 66.50 และพระสงฆ์ร้อยละ 66.40 ตามลำดับ

3. วิเคราะห์ความเชื่อเรื่องบุญ-บาปในพระพุทธศาสนาที่มีต่อวิถีชีวิตชาวพุทธในเทศบาลเมืองเพ็ญ อำเภอกุดจับ จังหวัดอุดรธานี พบว่ามีผล 4 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านจิตใจ ยึดมั่นในพระรัตนตรัยเป็นที่พึ่งทางใจ รักษาศีล นั่งสมาธิ จะทำให้จิตใจสงบ มีความอึดเอิบใจ และทำบุญใส่บาตร ทำให้สุขใจ ส่วนบาปเป็นความชั่ว เมื่อทำความชั่ว ทำให้มีความทุกข์ใจ 2) ด้านร่างกาย การเดินจงกรม จะทำให้ร่างกายแข็งแรง การนั่งสมาธิ จะทำให้ผิวพรรณหน้าตาสดใส รักษาศีล 8 การปฏิบัติธรรมจะก้าวหน้า 3) ด้านปัญญา การฟังเทศน์ ไหว้พระ สวดมนต์ ทำให้ทราบหลักธรรมคำสอนของพระพุทธองค์ นำไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้ 4) ด้านสังคม ร่วมกันบูรณะซ่อมแซมวัด เก็บขยะ กวาดถนน บริจาคเลือด ช่วยเหลือเด็กยากจน บริจาคผ้าขาวห่อศพ โลงศพ และช่วยกันสอดส่องการทำงานของเจ้าหน้าที่รัฐเพื่อปราบปรามการทุจริตในวงราชการ จะทำให้ชุมชนเข้มแข็ง และมีความสามัคคี ซึ่งสอดคล้องกับ พระกัณหา กนฺตสีโล (อนุอัน) (2559 : 45) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษา

เชิงวิเคราะห์คติความเชื่อเรื่อง บุญ-บาป ที่มีต่อวิถีชีวิตของคนอีสาน : ศึกษากรณีอำเภอแกดำ จังหวัดมหาสารคาม” ผลการวิจัย พบว่า “การทำบุญหรือการปฏิบัติตามหลักกุศลกรรมบถ 10 ประการนั้น จะทำให้ผู้ปฏิบัติมีการดำเนินชีวิตประจำวันเป็นไปด้วยความราบรื่นประสบความสำเร็จในชีวิต มีความเป็นอยู่สุขสบายไม่หวาดระแวงได้รับการยกย่องสรรเสริญจากผู้คนในสังคม นอกจากนี้ ยังเชื่อว่าผู้ทำบุญกุศลจะมีสุขภาพดี ผิวพรรณผ่องใส มีอายุยืน มีลูกหลานน่ารัก เลี้ยงง่าย เป็นเด็กดี เรียนหนังสือเก่ง และผู้ที่ทำบุญนั้นเมื่อตายแล้วย่อมไปสู่สุคติ

จากการวิจัยศึกษาวิเคราะห์ความเชื่อเรื่องบุญ-บาปของชาวพุทธในเทศบาลเมืองเพ็ญ อำเภอภูพาน จังหวัดอุดรธานี พบว่า ชาวพุทธในเทศบาลเมืองเพ็ญ มีความเชื่อในเรื่องบุญ-บาป บุญคือ ความดี ความประพฤติชอบทางกาย วาจา และใจ ทำให้สุขกายสุขใจ ส่วนบาปคือ ความชั่ว ทำให้ผู้กระทำความบาปนั้นให้ได้รับความเดือดร้อนและเป็นทุกข์ เชื่อเรื่องสวรรค์นรก เมื่อทำความดีตายไปย่อมเกิดในสวรรค์ ทำความชั่วจะต้องไปเกิดและถูกลงโทษในแดนนรก เชื่อกฎแห่งกรรม ในศรัทธา 4 คือ เชื่อเรื่องกฎแห่งกรรม เชื่อผลของกรรม เชื่อสัตว์มีกรรมเป็นของของตน เชื่อมั่นในองค์พระตถาคต และยึดหลักพุทธธรรม โดยทำดี ละเว้นชั่ว ซึ่งมีผลต่อวิถีชีวิตชาวพุทธเทศบาลเมืองเพ็ญใน 4 ด้าน คือ ด้านจิตใจ ด้านร่างกาย ด้านปัญญา และ ด้านสังคม

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) พระสงฆ์ควรประยุกต์ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา โดยเฉพาะหลักกรรม เรื่องบุญ-บาป ให้กับ เด็ก เยาวชน และประชาชนในชุมชน เพื่อให้เกิดองค์ความรู้ในการเรียน และการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ และการนำไปปรับใช้ในชีวิตประจำวัน โดยหน่วยงานภาครัฐให้การสนับสนุน

2) หน่วยงานภาครัฐ ควรส่งเสริมการศึกษาพระพุทธศาสนาในโรงเรียนให้มีบทบาทมากยิ่งขึ้น เพื่อให้เด็กและเยาวชนได้ศึกษาธรรมแบบเชิงลึก

ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1) พระสงฆ์ควรศึกษาหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาอย่างถ่องแท้ และเป็นผู้นำทางจิตวิญญาณที่เข้าถึงประชาชนอย่างแท้จริง

2) พระสงฆ์ควรเผยแพร่คำสอนของพระพุทธเจ้าได้อย่างถูกต้องไม่ผิดเพี้ยน และเป็นแบบอย่างที่ดีในการปฏิบัติตัวตามพระวินัย เพื่อให้เกิดความเลื่อมใสศรัทธากับประชาชน รวมถึงการดำรงรักษาไว้ซึ่งพระพุทธศาสนาสืบไป

ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

1) ศึกษาเปรียบเทียบความคิดเห็นต่อความเชื่อเรื่องบุญ-บาป ในพระพุทธศาสนาเถรวาทกับศาสนาอื่น

2) ศึกษาความเชื่อเรื่องบุญ-บาป ที่มีอิทธิพลต่อการทำงานของเจ้าหน้าที่รัฐ

เอกสารอ้างอิง

- กลุ่มวิทยาลัยครูภาคใต้. (2526). *สุราษฎร์ธานี*. สงขลา: กลุ่มวิทยาลัยครูภาคใต้.
- พระกัณหา กนต์สีโล (อนุอัน). (2559). *การศึกษาเชิงวิเคราะห์ทัศนคติความเชื่อเรื่อง บุญ-บาป ที่มีต่อวิถีชีวิตของคนอีสาน : ศึกษากรณีอำเภอแกดดา จังหวัดมหาสารคาม*. วิทยานิพนธ์พุทธศาสนศาสดรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). (2542). *เรื่องที่คนไทยควรเข้าใจให้ถูกต้อง*. (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์บริษัท สหธรรมมิก จำกัด.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). (2554). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม*. (พิมพ์ครั้งที่ 34). กรุงเทพมหานคร: บริษัท เอส.อาร์.พรีนติ้ง แมสโปรดักส์ จำกัด.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). (2564). พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์. *ออนไลน์*. สืบค้นเมื่อ 12 มกราคม 2564. แหล่งที่มา: http://84000.org/tipitaka/dic/v_seek.php?text=วิญญู.
- พระมหาสมคิด เหลาฉลาด. (2542). *ความเชื่อเรื่องบุญและบาปกับพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายในเขตกรุงเทพมหานคร*. วิทยานิพนธ์สังคมสงเคราะห์ศาสดรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สมศักดิ์ ชินภา. (2555). *ความเชื่อเรื่องบุญ บาปตามแนวทางพระพุทธศาสนาของผู้ต้องขังเรือนจำกลางนครราชสีมา*. วิทยานิพนธ์พุทธศาสนศาสดรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- หลวงเทพรัตนนุศิษย์. (2518). *ธาตุปฐพีปิฎก*. กรุงเทพมหานคร: มหามกุฏราชวิทยาลัย.

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

- เจ้าอธิการทองปาน ปญญาวโร (สนองผั่น). (24 มกราคม 2564). ศึกษาวิเคราะห์ความเชื่อเรื่องบุญ-บาปในพระพุทธศาสนาที่มีต่อวิถีชีวิตชาวพุทธในเทศบาลเมืองเพ็ญ อำเภอภูดง จังหวัดอุดรธานี. (พระอธิการกฤษณะ วรรณโม, ผู้สัมภาษณ์).
- พระครูสุวัฒนาภิรม กวิสโร (ปานนอก). (24 มกราคม 2564). ศึกษาวิเคราะห์ความเชื่อเรื่องบุญ-บาปในพระพุทธศาสนาที่มีต่อวิถีชีวิตชาวพุทธในเทศบาลเมืองเพ็ญ อำเภอภูดง จังหวัดอุดรธานี. (พระอธิการกฤษณะ วรรณโม, ผู้สัมภาษณ์).

- พระอธิการมณฑิเตอร์ เตชธโร (วรรณ). (24 มกราคม 2564). ศึกษาวิเคราะห์ความเชื่อเรื่องบุญ-บาปในพระพุทธรูปศาสนาที่มีต่อวิถีชีวิตชาวพุทธในเทศบาลเมืองเพ็ญ อำเภอกุดจับ จังหวัดอุดรธานี. (พระอธิการกฤษณะ วรรณโม, ผู้สัมภาษณ์).
- บัวผัน ชุมแวงวาปี. (27 มกราคม 2564). ศึกษาวิเคราะห์ความเชื่อเรื่องบุญ-บาปในพระพุทธรูปศาสนาที่มีต่อวิถีชีวิตชาวพุทธในเทศบาลเมืองเพ็ญ อำเภอกุดจับ จังหวัดอุดรธานี. (พระอธิการกฤษณะ วรรณโม, ผู้สัมภาษณ์).
- ภณธิรา กาญจนแก้ว. (27 มกราคม 2564). ศึกษาวิเคราะห์ความเชื่อเรื่องบุญ-บาปในพระพุทธรูปศาสนาที่มีต่อวิถีชีวิตชาวพุทธในเทศบาลเมืองเพ็ญ อำเภอกุดจับ จังหวัดอุดรธานี. (พระอธิการกฤษณะ วรรณโม, ผู้สัมภาษณ์).
- วัชรีย์ เกษสว่าง. (27 มกราคม 2564).
- วารีย์ ชนะมาร. (27 มกราคม 2564).
- วิสิฐศักดิ์ พิจิตรศิริ. (27 มกราคม 2564).
- สามา ยานิพันธ์. (9 กุมภาพันธ์ 2564).
- สิริวรรณ เพ็งมีศรี. (9 กุมภาพันธ์ 2564).
- อุดมพร ชัยชนะ. (8 กุมภาพันธ์ 2564).
- อดิศร เพ็ญภิรมณ์. (8 กุมภาพันธ์ 2564).